

ΑΠΟΘΗΚΗ ΤΩΝ ΩΦΕΛΙΜΩΝ ΚΑΙ ΤΕΡΙΝΩΝ ΓΝΩΣΕΩΝ.

Ἀριθ. 4.

1847. Ὀκτώβριος.

Ο ΜΕΓΑΣ ΠΕΤΡΟΣ.

Ὁ καθιδρυτής τῆς μεγάλης Ῥωσικῆς Αὐτοκρατορίας, ὁ στερεώσας τὸν θρόνον, ἐπὶ τῷ ὁποίῳ οἱ προκατόχοι αὐτοῦ ἐβασίλευον ἀείποτε τρέμοντες καὶ κλονούμενοι ἐκ τῶν ἀνθερεσιῶν τῶν ἀτάκτων καὶ βαρβάρων Στερλιτζικῶν ταγμάτων, ὁ ἰδίαις αὐτοῦ χερσίν, οὕτως εἶπεν, πολιτίσας καὶ εἰς ἓν συνάψας τὸ Ῥωσικὸν ἔθνος, ὁ προαγαγὼν ἐκ βαρβάρων λαῶν τῆς ἄρκτου τὴν κραταιοτέραν καὶ ἐνδοξοτέραν τῶν μοναρχιῶν τοῦ Κόσμου, ἐν ἐνὶ λόγῳ, Πέτρος ὁ Ἡρῶτος, Αὐτοκράτωρ τῆς Ῥωσσίας, ὑπῆρξεν ἐξ ἐκείνων τῶν σπανιωτάτων ἀνδρῶν, τῶν ὁποίων ὁ μὲν νοῦς εἶναι ὁλόκληρον σύστημα ἰδεῶν, ὁ δὲ βίος, ἡ ἱστορία τῶν γεννησάντων αὐτοὺς ἔθνων.

Γεννηθεὶς ἐν Μόσχᾳ τὴν 30 Μαΐου 1672, ἀναγκασθεὶς βασιλεὺς κατὰ τὸ 1682 μετὰ τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ Ἰωάννου καὶ Σοφίας, μέινας δὲ μόνος κύριος τοῦ θρόνου μετὰ τὴν εἰς τὸ μοναστήριον κατάκλεισιν αὐ-

τῆς, καὶ τὸν μετ' ὀλίγον ἐπελθόντα θάνατον τοῦ Ἰωάννου κατὰ τὸ 1696, συνέλαβε τὴν μεγάλην ἰδέαν τοῦ νὰ στερεώσῃ μὲν τὸν θρόνον τῶν προπατόρων αὐτοῦ, νὰ ἐκτείνῃ δὲ τὴν ἐαυτοῦ Αὐτοκρατορίαν, καὶ νὰ ἐξευγενίσῃ τὸ Ῥωσικὸν ἔθνος.

Ἀφοῦ κατέστρεψε τοὺς Στερλίτζας, στρατιωτικὰ τάγματα ὅμοια κατὰ τὸν ὀργανισμὸν καὶ τὰς καταχρήσεις τῶν ποτὲ Γενιτζάρων τῆς Τουρκίας, ἔτρεψε τὴν προσοχὴν αὐτοῦ εἰς τὸ νὰ εἰσαγάγῃ καὶ νὰ συστήσῃ ἐν τῇ Ῥωσίᾳ βιομηχανίαν καὶ τέχνας, καὶ πρὸ πάντων τὴν ναυτιλίαν.

Καὶ πρῶτον μὲν ἔμαθε μόνος ἄνευ διδασκάλου τὴν Γερμανικὴν καὶ Ὁλλανδικὴν γλῶσσαν, ἔπειτα, κατασκευάσας στόλον καὶ στρατεύσας αὐτοπροσώπως κατὰ τῆς Ἀζώφ, ἐκυρίευσεν αὐτήν.

Ἀλλὰ θέλων νὰ βελτιώσῃ ταχύτερον τὴν κατάστασιν, καὶ νὰ μορφώσῃ τὰ ἔθνη τοῦ Ῥωσικοῦ ἔθνους,

ἔπεμψεν ἐξήκοντα μὲν νέους Ῥώσους εἰς τὴν Ἰταλίαν, τεσσαράκοντα δὲ εἰς τὴν Ὀλλανδίαν, διὰ νὰ διδάξωσιν ἐκεῖ τὰς ἀναγκαίας τέχνας καὶ ἐπιστήμας, πρὸ πάντων δὲ τὴν ναυτιλίαν καὶ τὰ μαθηματικά. Αὐτὸς δὲ, ἔχων μετ' αὐτοῦ τὸν στρατηγὸν Λεφόρτον, Ἰταλὸν τὸ γένος, περιηγήθη τὴν Προυσίαν. Ἐκεῖθεν δὲ μετέβη εἰς τὴν Ὀλλανδίαν, ὅπου διέμεινεν ἱκανὸν χρόνον ἐργαζόμενος ἐν τῷ παρὰ τῷ χωρίῳ Σαρδάμ ναυπηγεῖν, ὡς ἀπλοῦς ἐργάτης. Ἐκεῖθεν μεταβὰς εἰς Ἀγγλίαν διέμεινεν ἐπὶ πολὺ εἰς τὸ Δεσφόρτ, ὅπου ἐδιδάχθη τὴν χειρουργίαν, τὴν μαθηματικὴν καὶ τὴν ναυτικὴν. — Ἐργαζόμενος δὲ ἐντὸς τοῦ ἐργοστασίου ἐξεδίδε πολλάκις ἐκεῖθεν, ἔχων ἀνὰ χεῖρας τὸν πέλεκυν καὶ τὸν διαβήτην, αὐτοκρατορικὰ διατάγματα περὶ μεταρρύθμισις τῆς Κυβερνήσεως, περὶ ἐκστρατειῶν, καὶ περὶ τῶν ἄλλων ἀναγκῶν τῆς Ῥωσικῆς μοναρχίας. Μῆνας δὲ τινὰς ἐκεῖ διατρίψας, ἐπίστρεψεν εἰς Ὀλλανδίαν, ὅπου ἐπανελάβε μὲν τὰς πρώτας ἐργασίας, ἔπεμψε δὲ εἰς Μόσχαν παντὸς εἶδους τεχνίτας καὶ βιομηχάνους, ἀφοῦ πρῶτον ἐδοκίμαζεν αὐτὸς τὴν τέχνην καὶ ἱκανότητα ἐκάστου· διότι τοσαύτας γνώσεις εἶχεν ἀποκτήσει, ὥστε κατὰ τὴν μαρτυρίαν ὅλων τῶν συγχρόνων αὐτοῦ ἱστορικῶν, πολλὰ ὀλίγα τέχνη καὶ ἐπιστήμη ὑπῆρχον, τὰς ὁποίας δὲν ἔμαθε, καὶ δὲν ἐγνώριζε κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον ὁπωσοῦν ἐντελῶς. Ἀκολουθῶς μετέβη εἰς Βιένναν, ὅπου μαθὼν, ὅτι οἱ Στερλιτzaί ἐπαναστατήσαντες ἐβαδίζον κατὰ τῆς Μόσχας, ἔσπευσε νὰ ἐπανεῖλθῃ εἰς Ῥωσίαν.

Τιμωρήσας δὲ αὐστηρῶς τοὺς ἀποστάτας, κατήργησε διὰ παντὸς τὰ τάγματα τῶν Στερλιτζῶν. Ἀκολουθῶς, ἀφοῦ ἔκλεισεν ἐπωφελεστάτην εἰρήνην μετὰ τῶν Τούρκων ἐπὶ Μουσταφᾶ τοῦ Β'. ἔστρεψεν ὅλην τὴν προσοχὴν αὐτοῦ εἰς τὸ νὰ πολιτίσῃ καὶ νὰ φωτίσῃ τὸ ἑαυτοῦ ἔθνος, καὶ νὰ καταβάλῃ τὰ πρῶτα θεμέλια τῆς μεγάλης λαμπρότητος καὶ δόξης τῆς Ῥωσικῆς Αὐτοκρατορίας, τῆς ὁποίας θεωρεῖται δικαίως ὁ πατήρ καὶ καθιδρυτής. Διωργάνισε λοιπὸν τακτικὸν στρατὸν, τὸν ὁποῖον ἐνέδυσσε στολὰς Εὐρωπαϊκὰς, τάξας ἐπ' αὐτοῦ ἀξιωματικούς Γερμανοὺς, Γάλλους, Ἀγγλοὺς καὶ Ὀλλανδοὺς, τοὺς ὁποίους προσεκάλει πανταχόθεν

εἰς τὴν ἰδίαν αὐτοῦ ὑπηρεσίαν· ἐκανόνισε τὰ εἰσοδήματα τοῦ κράτους, ἐτακτοποίησε τὴν κυβέρνησιν, κατήργησε πολλὰς προλήψεις καὶ δεισιδαιμονίας, μετέβαλε πολλὰ ἐπιτόπια θάρβαρα ἔθιμα, ἐξημέρωσε τὰ ἥθη τῶν Ῥώσων, ἐσύστησε σχολεῖα, ὀπλοθήκας, ναυπηγεῖα, καὶ παντὸς εἶδους ἐργοστάσια, καὶ πρὸς τοὺς ἄλλοις εἰσήγαγεν εἰς ὅλην τὴν ἐπικράτειαν αὐτοῦ τὸ νέον χρονολογικὸν σύστημα, διατάξας νὰ ἄρχηται ὁ ἐνιαυτὸς ἀπὸ τοῦ ἔτους 1700 ἐκ τῆς πρώτης Ἰαννουαρίου, ἀλλ' οὐχὶ ἐκ τῆς πρώτης Σεπτεμβρίου, ἥτις ἔως τότε ἦτο ἡ πρώτη τοῦ ἐνιαυτοῦ παρὰ τοῖς Ῥώσοις.

Ἀλλ' ἐν τῷ μεταξύ τῶν εἰρηνικῶν τούτων ἔργων τοῦ μεγάλου ἀνδρός, ἐπιφαίνεται αἴφνης κατ' αὐτοῦ ἔνοπλος φοβερός ἀντίπαλος ὁ δωδέκατος Κάρολος, βασιλεὺς τῆς Σουηδίας, καὶ ἐπιπίπτει κατὰ τῶν Ῥωσικῶν στρατευμάτων. Ὁ μέγας Πέτρος ἀνεγνώρισε μὲν εὐθὺς τὴν ὑπεροχὴν τῶν Σουηδικῶν στρατευμάτων, ἀλλὰ νομίζων ἐκάστην ἦταν αὐτοῦ ὡς ἐν θῆμα πρὸς τὴν νίκην, ἐδιπλασίαζε τὴν φυσικὴν αὐτοῦ εὐτολμίαν καὶ ἐπιμονήν. « Οἱ Σουηδοί, ἔλεγε, θέλουσι μᾶς διδάξει νὰ νικῶμεν »· ἡ δὲ περίστασις ἀνέδειξεν ἀληθῶς μέγαν τὸν ἄνδρα· διότι διατρέχων τὴν εὐρύχωρον αὐτοῦ ἐπικράτειαν καὶ στρατολογῶν, πολλαπλασιάζων παντοιοτρόπως τοὺς δημοσίους πόρους, ὀχυρόνων τὰ ἀδύνατα μέρη τῆς ἐπικρατείας, γυμνάζων αὐτοπροσώπως τὰ ἑαυτοῦ στρατεύματα νύκτα καὶ ἡμέραν, καὶ μεταλαμβάνων παντὸς κόπου καὶ κινδύνου, κατώρθωσε τέλος πάντων νὰ καταστρέψῃ τὸν φοβερὸν τοῦτον ἀντίπαλον κατὰ τὴν μάχην τῆς Πουλτάβας. Τὴν αὐτὴν δὲ ταύτην ἑσπέραν, ἐνῶ ὁ μὲν δωδέκατος Κάρολος ἔφευγε μόνος σχεδὸν καὶ ἄνευ ἀκολουθῶν, ὁ Αὐτοκράτωρ τῆς Ῥωσσίας ἐξ ἐνὸς μὲν νύχαρίσκει τοὺς Σουηδοὺς στρατηγοὺς, διότι εἶχον διδάξει αὐτὸν τὴν τέχνην τοῦ νικᾶν, ἐξ ἐτέρου δὲ ἔγραψεν ἐκ Πουλτάβας πρὸς τὸν ἀρχιναύαρχον Ἀπραξίνην « δόξα τῷ θεῷ, ἔθεσα ἀσφαλῶς τὸν θεμέλιον λίθον τῆς Πέτρου πόλεως! » καὶ ἀληθῶς ἐθεμελίωσεν ἐπὶ τῶν παραλίῳ τῆς Βαλτικῆς κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν τὴν ἀπ' αὐτοῦ παρονομασθεῖσαν πρωτεύουσάν τῆς Ῥωσικῆς Αὐτοκρατορίας.

Ἡ νίκη καὶ ἡ τύχη ἔκτοτε οὐδεμίαν στιγμήν παρήτησαν τὸν Μίγαν Πέτρον μέχρι τοῦ πρὸς Τούρκους πολέμου· ὅτε, κεκλεισμένος ἐν τῇ ἰδίᾳ αὐτοῦ σκηνῇ, καὶ ἀποδεβληκῶς τὴν φυσικὴν καὶ μεγαλεπήβολον τόλμην, κατήντησε πρώτῃν φοράν εἰς ἐσχάτην ἀμνησίαν, ἐκ τῆς ὁποίας ἡλευθέρωσε τὸν ἄνδρα ἡ εὐτολμος αὐτοῦ σύζυγος Αἰκατερίνη δι' ἐπωφελῶν πρὸς τοὺς ἐχθροὺς διαπραγματεύσεων.

Ὁ Μίγας Πέτρος προικισμένος διὰ σπανίας ἀγχινοίας καὶ σπκνιωνέρας περινοίας, μεγάλης εὐτολμίας, ἀκατανόητου ἐπιμονῆς, καὶ πρὸ πάντων ζεούσης φιλοπατρίας, δύναται δικαίως νὰ θεωρηθῇ ὁ τύπος πάντων τῶν καθιδρυτῶν τῶν μεγάλων ἐπικρατειῶν, καὶ τὸ παράδειγμα τῶν ἡγεμόνων ἐκείνων, οἵτινες οὔτε μάχων, οὔτε κινδύνων φεῖδονται ὑπὲρ τῆς ἠθικῆς βελτιώσεως τῶν ἰδίων αὐτῶν λαῶν· εἶναι ἀληθές, ὅτι ἐν τῇ Ῥωσίᾳ ἐπὶ Πέτρου τοῦ Μεγάλου νόμος ἦτον ἡ θέλησις τοῦ Αὐτοκράτορος· ἀλλ' ἡ θέλησις αὕτη ἦτον τοσοῦτον ἰσχυρὰ καὶ ἐνεργητικὴ, ὥστε πᾶν εἶδος προσκόμματος ἐξηφανίζετο πρὸ αὐτῆς, ἡ δὲ δραστήριος ἐκτέλεσις τῆς θελήσεως ταύτης, κατάρθρωσε ἐν διαστήματι τριάκοντα περίπου μόνον ἐτῶν νὰ μεταβάλλῃ τὴν Ῥωσικὴν ἐπικράτειαν εἰς τὴν μεγαλητέραν Αὐτοκρατορίαν τοῦ κόσμου, στηρίξασα τὸν μὲν θρόνον ἐπὶ ἐδραίων καὶ ἀκλονήτων βάσεων, τὴν δὲ εὐδαιμονίαν τοῦ ἔθνους ἐπὶ δικαίου καὶ σοφοῦ πολιτεύματος. Ἐν ἐνὶ λόγῳ ἡ ἱστορία τοῦ Μεγάλου Πέτρου εἶναι ὁλόκληρος ἡ παρελθούσα καὶ μέλλουσα ἱστορία τοῦ Ῥωσικοῦ ἔθνους· διὸ καὶ ἡ βιογραφία τοῦ μεγάλου τούτου ἀνδρὸς δὲν δύναται νὰ ᾔῃ, εἰμὴ συνοπτικὴ καὶ περιεκτικὴ, ὡς ἡ μεγαλοφυΐς ἐπιγραφεῖ, τὴν ὁποίαν ἡ μετ' αὐτὸν ἐνδόξως βασιλεύσασα σύζυγος αὐτοῦ Αἰκατερίνη ἔθεσεν ἐπὶ τῆς βάσεως τοῦ ἐν Πετροπόλει ἀνεγερθέντος μνημείου εἰς τὸν περινούστατον τοῦτον ἄνδρα. «Πέτρω τῷ πρώτῳ Αἰκατερίνῃ δευτέρᾳ».

ΠΕΡΙ ΣΤΕΝΟΓΡΑΦΙΑΣ.

Οἱ νεώτεροι ἀπονέμουσι τὴν ἐφεύρεσιν τῆς διὰ συνοπτικῶν σημείων τέχνης τοῦ γράφειν εἰς τὸν Τύλλιον Τύρωνα, ἀπελεύθερον τοῦ Κικέρωνος, ζῶντα ἑκατὸν περίπου ἔτη πρὸ τῆς θείας ἐνανθρωπήσεως· ἂν καὶ πολ-

λοὶ διῴσχυρίζωνται, ὅτι ὁ πρῶτος εἰσαγαγὼν τὴν τέχνην ταύτην εἰς Ῥώμην ὑπῆρξεν Ἐννιος ὁ ποιητής, διακόσια περίπου ἔτη ἀρχαιότερος τοῦ Τύρωνος. Ἄλλοι δὲ ἀνάγουσι τὴν ἀρχὴν τῆς στενογραφίας μέχρι τῆς ἐποχῆς τοῦ Ξενοφῶντος συμπεραίνοντες ἐκ τινος χωρίου τοῦ Διογένης Λαερτίου (α), ὅτι ὁ Ξενοφῶν ἐγνώριζε καὶ μετεχειρίζετο τὸν τρόπον τοῦτον τοῦ γράφειν.

Ὁ Πλούταρχος ἐν βίῳ Κάτωνος τοῦ νεωτέρου ἀναφέρει ῥητῶς, ὅτι ὁ Κικέρων ἐπὶ τῆς αὐτοῦ Ὑπατείας, θέλων νὰ λάβῃ ἀντίγραφον τοῦ λόγου, τὸν ὁποῖον ὁ Κάτων ἔμελλε νὰ ἐκφωνήσῃ εἰς τὴν βουλὴν κατὰ Λέντλου καὶ Κεθήγου, τῶν ἐπιβουλευομένων τὴν Ῥώμην μετὰ τὴν ἐκδίωξιν τοῦ Κατιλίνα, ἐκλέξας τοὺς ἀρίστους τῶν ταχυγράφων, καὶ προδιδάξας σημεία, ἐμφαίνοντα διὰ μικρῶν καὶ βραχείων τύπων δύναμιν πολλῶν γραμμαμάτων, ἐτοποθέτησε σποράδην αὐτοὺς εἰς διάφορα μέρη τοῦ Βουλευτηρίου, οἱ δὲ ἀντέγραψαν ἀπαράλλακτον τὸν ἐν τῇ βουλῇ κατὰ τοῦ Κατιλίνα καὶ τῶν μετ' αὐτοῦ συνομοτῶν ἐκφωνηθέντα λόγον τοῦ Κάτωνος.

Ἐκ τοῦ αὐτοῦ δὲ χωρίου τοῦ Πλουτάρχου λέγοντος «οὐ πῶ γὰρ ἤσκειν, οὐδ' ἐκέκτηντο τοὺς καλουμένους σημειογράφους, ἀλλὰ τότε πρῶτον εἰς ἔχνος τι καταστῆναι λέγουσιν,» πληροφορούμεθα, ὅτι παρὰ Ῥωμαίοις ἡ χρῆσις τῆς στενογραφικῆς, ἢ σημειογραφικῆς τέχνης, δὲν ὑπῆρχεν εἰσέτι κοινὴ κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Κικέρωνος, καὶ ὅτι ἐπομένως ὁ Τύλλιος Τύρων ἐσύστησε πρῶτος τὴν χρῆσιν αὐτῆς, τελειοποιήσας τὰ ἐξ αὐτοῦ παρανομασθέντα Τυρωνικὰ συμβόλαια, ἢ μέθοδον τοῦ γράφειν διὰ βραχείων σημείων, τὴν ὁποίαν οἱ Ῥωμαῖοι καὶ, κατὰ μίμνησιν αὐτῶν οἱ Γάλλοι καὶ Γερμανοὶ παρεδέχθησαν καὶ μετεχειρίσθησαν, γράφοντες δι' αὐτῶν ὅλα τὰ ἐπίσημα ἔγγραφα, ὅσων ἡ ἀνάγνωσις δὲν ἔπρεπε νὰ ᾔῃ καταληπτὴ, εἰμὴ μόνον εἰς τοὺς δημοσίους γραφεῖς, οἵτινες διὰ τοῦτο καὶ πρῶτοι ἔλαβον τὴν ὀνομασίαν Συμβολαιογράφοι, ὡς γράφοντες διὰ τῶν ῥηθέντων συνοπτικῶν σημείων, καὶ μόνον δυνάμενοι ν' ἀναγνώσωσιν αὐτὰ· προϊόντος δὲ τοῦ